

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 2 5 2 5 1 1 1 2

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

≡ Izpitna pola 2 ≡

Narodna zgodovina

Sreda, 27. avgust 2025 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpitni poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**.

Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 3 prazne.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

Slovensko nacionalno preoblikovanje

1. Konec 18. stoletja se je začelo slovensko narodno prebujenje.

Povežite avtorje z njihovimi deli tako, da na črto v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ urednik Lublanskih novic	A Marko Pohlin
_____ prva slovenska znanstvena slovnica	B Jernej Kopitar
_____ Kranjska gramatika	C Anton Tomaž Linhart
_____ Poskus zgodovine Kranjske in ostalih dežel južnih Slovanov Avstrije	D Valentin Vodnik

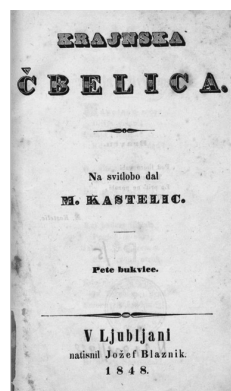
(2 točki)

2. V predmarčni dobi se je oblikovalo več krogov slovenskih izobražencev.

- 2.1. Navedite ime publikacije, ki jo je izdajal Čop-Prešernov krog.

- 2.2. Navedite zahtevo Čop-Prešernovega kroga glede jezika ali pisave.

- 2.3. Pojasnite pomen tega kroga za razvoj slovenskega narodnega gibanja.

Slika 1

(Vir: <https://domorodnaskupnost.si/zgodovinski-temelji/dezela-krajnska-ali-krajnsko-vojvodstvo/krajnska-ne-pa-kranjska/>. Pridobljeno: 18. 10. 2023.)

(3 točke)

3. Spomladi 1848 je Avstrijo zajel revolucionarni val, ki se je razširil tudi v slovenske dežele.

»Neki graščak ni mogel dobiti delavcev, da bi spravil žito s polja; bivši tlačani niso hoteli priti več. Gospod je moral naposled sam iti na polje delat, pomagali so mu žena in otroci; a to je tako presunilo kmete, da so takoj prihiteli in opravili poljsko delo.«

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 155. Mladinska knjiga. Ljubljana)

Kaj so kmetje pričakovali od revolucije 1848?

(1 točka)

4. Leta 1848 je nastal prvi slovenski narodnopolitični program z naslovom Zedinjena Slovenija.

1. Da se politično razkropljeni narod Slovencev na Kranjskem, Štajerskim, Primorskim in Koroškim kakor jeden narod v eno kraljestvo z imenom »Slovenija« zedini, in da ima za-se svoj deželni zbor. [...]
3. Da bode naša Slovenija obstojni del Avstrijskega ne nemškega cesarstva. Mi nočemo, da bi bila naša dežela pri nemškem zboru namestovana, le tiste postave nas bodo vezale, ktere nam bode Cesar z našimi poročniki dal.

(Vir: Melik, V., Gestrin., F., 1976: Zgodovinska čitanka, str. 31, 32. DZS. Ljubljana)

4.1. Navedite dve zahtevi programa Zedinjena Slovenija.

4.2. Pojasnite odnos avtorjev Zedinjene Slovenije do velikonemškega programa.

(2 točki)

5. Po neuspehu revolucije leta 1848 je nastopilo obdobje Bachovega absolutizma.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami, povezanimi z obdobjem Bachovega absolutizma na Slovenskem.

- A Slovenski jezik je bil v gimnazijah prepovedan.
- B Anton Martin Slomšek je prestavil sedež lavantinske škofije v Ljubljano.
- C Za slovenske učence so morali biti učbeniki napisani v slovenščini.
- D Po konkordatu leta 1855 so nadzor nad osnovnimi šolami ponovno dobile župnije.
- E Kmetijske in rokodelske novice niso več smele izhajati.
- F Peter Kozler je izdal Zemljevid slovenske dežele in pokrajin.

(3 točke)

6. Za gospodarski razvoj slovenskega ozemlja je bila velikega pomena južna železnica.

6.1. Kateri dve takratni velemesti je povezala južna železnica?

6.2. Pojasnite dve pozitivni posledici prihoda južne železnice na slovensko ozemlje.

(2 točki)

7. Ljubljana se je v drugi polovici 19. stoletja začela uveljavljati kot prestolnica Slovencev. K temu so pripomogla tudi nova društva, ki so nastala v Ljubljani.

Navedite dve društvi, ustanovljeni v šestdesetih letih 19. stoletja.

(1 točka)

8. Ustavna doba je omogočila hitro širjenje slovenske narodne zavesti. Pomembno vlogo pri tem so imele čitalnice. Pri reševanju si pomagajte s sliko 4 v barvni prilogi.

8.1. Na katerem delu slovenskega etničnega ozemlja je bilo največ čitalnic?

8.2. Navedite dve dejavnosti, ki so ju organizirali v čitalnicah.

8.3. Pojasnite, zakaj je število čitalnic ob koncu 19. stoletja začelo upadati.

(3 točke)

9. V sedemdesetih letih 19. stoletja so bili organizirani tabori, množična zborovanja na prostem, ki so imela veliko vlogo pri krepitvi narodne zavesti.

Važne resolucije [...] so bile sledeče:

1. Slovenski jezik na slovenskem izključivo uradni jezik in dokler se ne bo v ta namen uradnikom na slovenskem določil obrok [...], do katerega morajo znati slovenščino v besedi in pismu.
3. Dokler ne bodo ljudske šole čisto slovenske in v srednjih učni jezik slovenski.
4. Dokler se ne združijo Slovenci v zedinjeno Slovensko z narodno upravo.

(Vir: Slovenski gospodar. Leto II, št. 33, str. 1 (v avgustu 1868))

9.1. Kateri politični tabor je imel glavno vlogo pri pripravi taborov?

9.2. Navedite dve zahtevi taborskega gibanja.

9.3. Pojasnite, zakaj je avstrijska vlada prepovedala tabore.

(3 točke)

10. V šestdesetih letih 19. stoletja se je začelo množično izseljevanje s slovenskega ozemlja v tujino.

Zaposlitev v mestih je bila predvsem v »umazanih« tovarnah, v železarnah in topilnicah, manj v strojnih tovarnah in predilnicah. Ponekod so slovenski obrtniki izkoristili svoje znanje in se uveljavili v posebnih strokah: domžalski slarnikarji v New Yorku.

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 196. Mladinska knjiga. Ljubljana)

10.1. Pojasnite dva vzroka za izseljevanje kmečkega prebivalstva iz slovenskih dežel.

10.2. Navedite tri panoge, v katerih so se zaposlovali izseljenci.

(2 točki)

11. V 19. stoletju je slovenske dežele zajela industrializacija. Pri reševanju si pomagajte s sliko 5 v barvni prilogi.

11.1. Navedite tri kraje na ozemlju današnje Slovenije, kjer je bilo razvito železarstvo.

11.2. Pojasnite, kako je industrijski razvoj vplival na demografsko podobo mest.

(2 točki)

12. Ob koncu 19. stoletja je na Slovenskem nastalo več političnih strank, ki so zagovarjale različne politične usmeritve oz. ideologije.

Program SLS je program slovenskega ljudstva, kojemu je zajet iz duše. V duši slovenskega ljudstva živi in deluje troje: ljubezen, zvestoba, pravičnost. Ljubezen do katoliške vere in do slovenske domovine, zvestoba verskim idealom in narodnim zahtevam, pravica poedincu in vsem stanovom: to je ono prelepo trojstvo, ki tvori duševnost našega ljudstva. [...] Program naše stranke je krščanski, je slovenski, je socialen.

(Vir: Slovensko ljudsko stranko hvali njen program in njeno delo.? Glasujte vsi za njo! (25. 08. 1927). Slovenski gospodar, letnik 61, številka 34.)

V Narodno napredni stranki se je organizirala predvsem slovenska liberalna buržoazija. [...] Težišče svojega programa je stranka postavljala na narodni program: zahtevala je narodno avtonomijo. [...] S svojim narodnim programom — pod narodno avtonomijo je mislila na Zedinjeno Slovenijo, česar se pa ni upala povedati — je hotela privabiti v svoje vrste politično vse bolj razgibane množice in jih podrediti svojemu vodstvu.

(Vir: Gestrin, F., Melik, V., 1966: Slovenska zgodovina od konca osemnajstega stoletja do 1918, str. 273. DZS. Ljubljana)

Obkrožite črko pred izbrano politično stranko.

A SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA   B NARODNA NAPREDNA STRANKA

- 12.1. Navedite, katero ideologijo je zagovarjala stranka.
- 12.2. Kateri sloj prebivalstva je sestavljal volilno bazo stranke?
- 12.3. Navedite dve programski izhodišči stranke.
- 12.4. Pojasnite, kako je stranka videla rešitev južnoslovenskega vprašanja.

(4 točke)

Razvoj slovenskega naroda v 20. stoletju

13. Prva svetovna vojna je zajela tudi slovensko ozemlje.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Po podpisu londonskega sporazuma je Italija stopila na stran centralnih sil.
- B Oktobra 1917 je avstro-ogrski vojski uspel preboj fronte, t. i. čudež pri Kobaridu.
- C Majniška deklaracija je bila politična izjava Jugoslovanskega odbora.
- D V dunajskem parlamentu je Majniško deklaracijo predstavil dr. Anton Korošec.
- E Krfska deklaracija je zahtevala ustanovitev južnoslovanske republike znotraj Avstro-Ogrske.
- F Ženevska deklaracija je predvidevala združitev Države SHS s Kraljevino Srbijo.

(3 točke)

14. Ob koncu prve svetovne vojne je nastala Država Slovencev, Hrvatov in Srbov (SHS).

Navedite dva razloga za kratek obstoj Države SHS.

(1 točka)

15. Z ustanovitvijo Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev se je položaj slovenskega naroda zelo spremenil. Pri reševanju si pomagajte s sliko 6 v barvni prilogi.

15.1. Na kateri dve upravni enoti je bilo razdeljeno slovensko ozemlje v Kraljevini SHS?

15.2. Pojasnite, kaj je želela oblast doseči s tako administrativno ureditvijo.

(2 točki)

16. Slovenci so v Kraljevini SHS dobili nove znanstvene in kulturne ustanove.

Pojasnite, kako je ustanovitev Univerze v Ljubljani vplivala na razvoj slovenske znanosti.

(1 točka)

17. Kralj Aleksander je 6. januarja 1929 uvedel diktaturo, leta 1931 pa izdal oktroirano ustavo.

Volilni zakon, ki je izšel že 7. septembra, je predvideval, da dobi stranka, ki doseže že relativno večino, dve tretjini poslancev. [...] Zaradi klavzule, po kateri je bilo potrebno za udeležbo na volitvah zbrati v vsakem volilnem okraju najmanj 60 podpisov, se je volitev lahko udeležila samo vladna državna volilna lista.

(Vir: Zgodovina XX. stoletja, stran 368. Nova revija. Ljubljana, 1995)

17.1. Navedite dve politični spremembi, uvedeni s šestojanuarsko diktaturo.

17.2. Pojasnite, kaj je oktroirana ustava.

17.3. Opišite, kako je oktroirana ustava spremenila delovanje političnih strank.

(3 točke)

19. Med drugo svetovno vojno se je na slovenskem ozemlju oblikoval politični tabor Slovenska zaveza, ki je temeljil na Londonskih točkah.

Londonske točke

1. Obnovljena in razširjena Kraljevina Jugoslavija.
2. Samostojen in ravnopraven sestavni del Jugoslavije bodi svobodna Slovenija z vsem njej na podlagi narodnostnega načela pripadajočim gospodarsko in prometno zaokroženim ozemljem.

(Vir: Gabrič, A., Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 172. DZS. Ljubljana)

- 19.1. Navedite dva cilja Slovenske zaveze.

- 19.2. Pojasnite odnos Slovenske zaveze do oboroženega boja proti okupatorjem.

(2 točki)

20. Prve povojne volitve v ustavodajno skupščino so potekale 11. novembra 1945.

Vnesli pa so dodaten varnostni moment, glasovi oddani v t. i. "črno skrinjico" se niso upoštevali, kar pomeni, ne samo to, da je lahko bil izvoljen le kandidat Ljudske fronte, ampak nekaj še pomembnejšega, da kandidat Ljudske fronte ni mogel izgubiti.

(Vir: Šteiner, M. Zakonska podlaga za volitve v ustavodajno skupščino 11. novembra 1945. V: Kronika, 1996, št. 2/3, str. 90.)

- 20.1. Kako se je imenovala edina lista kandidatov, ki je sodelovala na volitvah?

- 20.2. Opišite, kako so potekale volitve.

(2 točki)

21. Po vojni je bila izvedena agrarna reforma, ki je spremenila zemljiško lastništvo.

[...] se odvzamejo dosedanjim lastnikom in pridejo v državne roke naslednja kmetijska posestva:
[...] b) zemljiška posestva, ki so last bank, podjetij, delniških družb in drugih privatnih pravnih oseb ter drugih pravnih oseb.
c) zemljiška posestva cerkva, samostanov, verskih ustanov [...]

(Vir: Jernejčič, R. A., 2000: Zgodovina na maturi, str. 90. DZS. Ljubljana)

21.1. Navedite tri ustanove, ki jim je bila zemlja delno ali v celoti odvzeta.

21.2. Opišite eno od posledic agrarne reforme.

(2 točki)

22. Po drugi svetovni vojni je jugoslovanska diplomacija reševala vprašanje meje z Italijo. Pri reševanju si pomagajte s sliko 8 v barvni prilogi.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami, povezanimi z določanjem slovenske zahodne meje.

- A Julijska krajina je bila po Morganovi liniji razdeljena na cono A in cono B.
- B Cona B Svobodnega tržaškega ozemlja (STO) je bila pod zavezniško upravo.
- C Uradni jezik na območju STO je bil le italijanski.
- D Z Londonskim memorandumom leta 1954 se je Italija zavezala k spoštovanju pravic slovenske manjšine.
- E Državna meja med Italijo in Jugoslavijo je bila dokončno urejena z Osimskimi sporazumi leta 1975.
- F Z osamosvojitvijo Slovenije leta 1991 so na novo začrtali slovensko zahodno mejo.

(3 točke)

23. Jugoslavija se je po drugi svetovni vojni zgledovala po Sovjetski zvezi, vendar je leta 1948 med njima prišlo do t. i. informbiorjevskega spora.

23.1. Pojasnite razlog za spor med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo.

23.2. Opišite dve posledici spora z Informburojem.

(2 točki)

24. Ob koncu petdesetih in v začetku šestdesetih let 20. stoletja se je začel hiter gospodarski razvoj, posledično pa se je izboljševala tudi kakovost vsakdanjega življenja.

PANOGA	1960 Štev. zaposlenih
INDUSTRIJA	185.177
Premogovništvo	13.637
Črna metalurgija	11.337
Kovinska	35.368
Elektroindustrija	10.867
Lesna	20.235
Tekstilna	31.304
GRADBENIŠTVO	39.000
KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO	30.942

Preglednica 1: Zaposleni po gospodarskih panogah

(Vir: Slovenska novejša zgodovina 2, str. 1129. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2005)

- 24.1. Katere tri industrijske panoge so leta 1960 zaposlovale največ delavcev?

- 24.2. Navedite tri predmete za vsakdanjo rabo, ki so bili v gospodinjstvih v Sloveniji na voljo v šestdesetih letih.

- 24.3. Opišite slabo stran hitre industrializacije.

(3 točke)

25. Na črto pred dogodkom vpišite ustrezno letnico: 1921, 1934, 1945, 1980, 1991, 2004.

- _____ vstop Slovenije v Evropsko unijo
 _____ vidovdanska ustava
 _____ imenovanje Narodne vlade Slovenije
 _____ razglasitev samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije
 _____ atentat na kralja Aleksandra
 _____ umre Josip Broz Tito

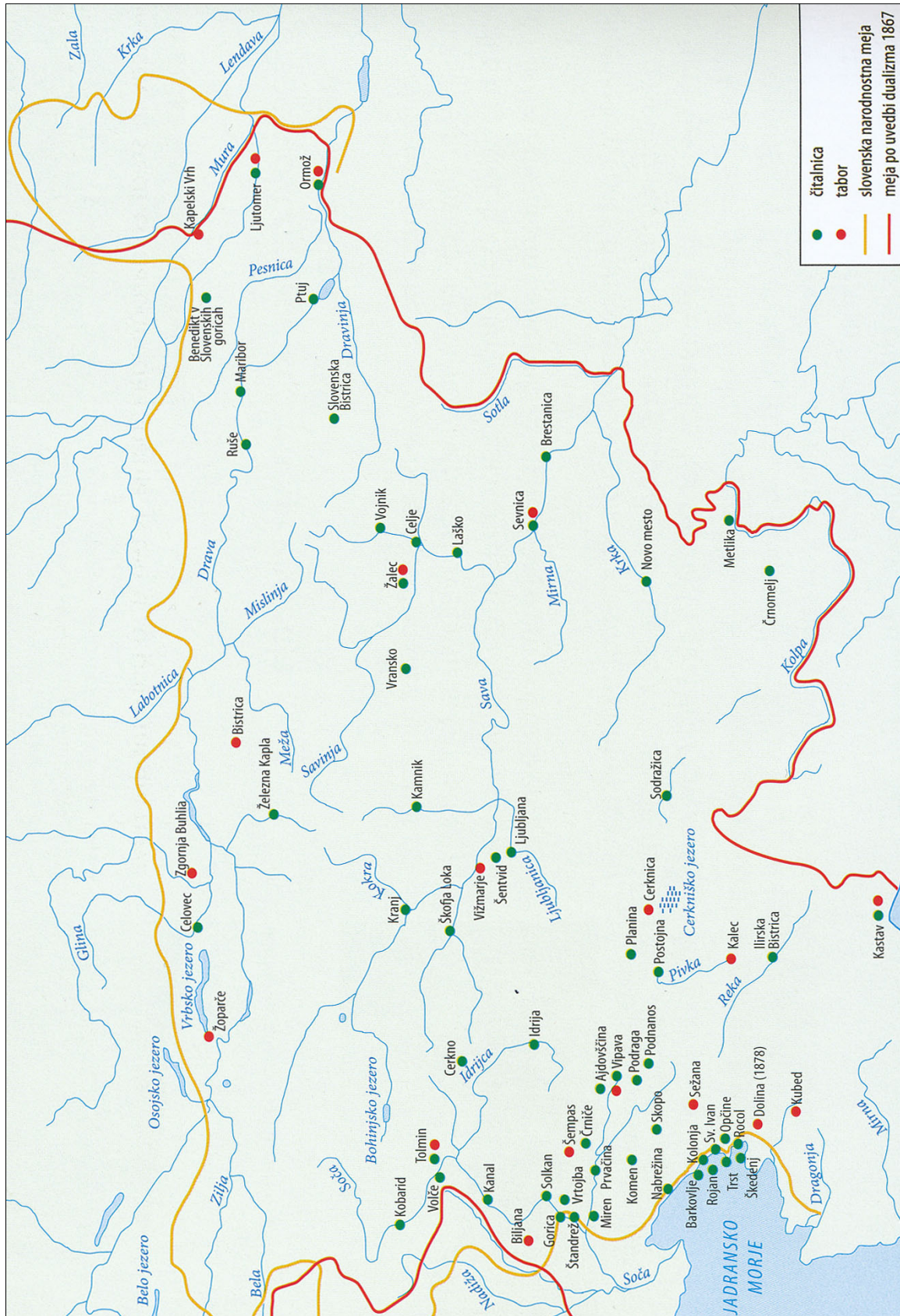
(3 točke)

Barvna priloga (k Izpitni poli 2)

Slika 4: Čitalnice in tabori na Slovenskem 1861–1871

(Vir: Brodnik, V., in drugi, 2020: Zgodovina 3, str. 166. Mladinska knjiga. Ljubljana)

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

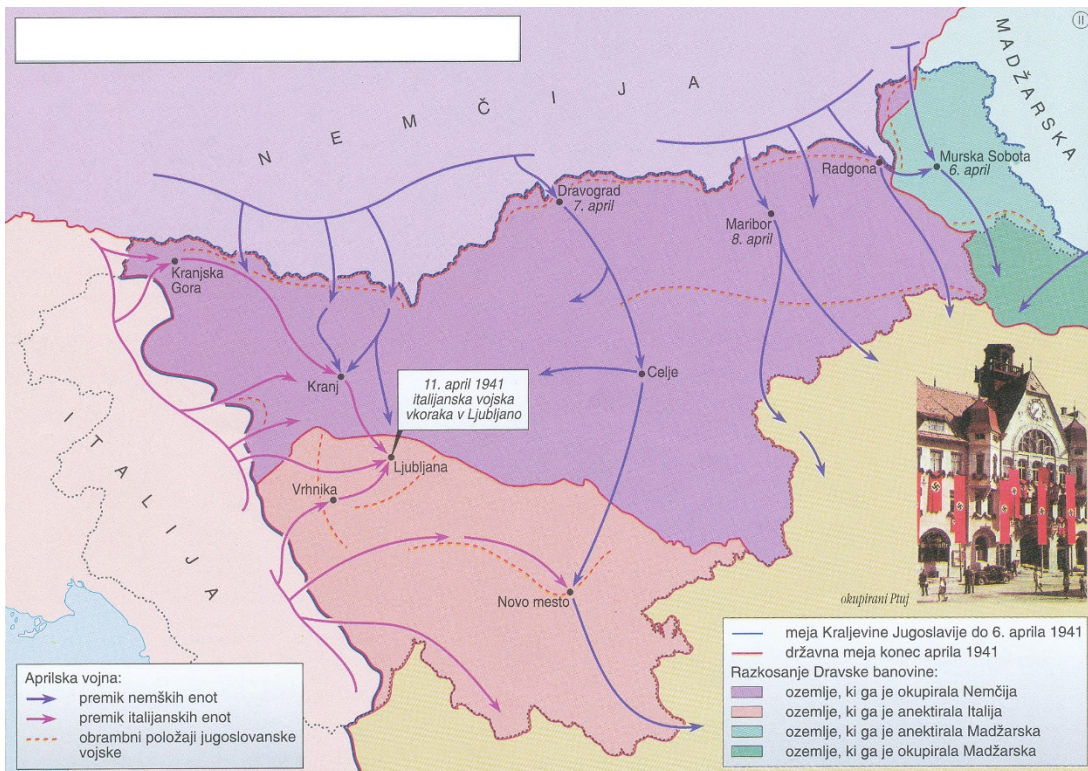

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Slika 6: Upravna ureditev v Kraljevini SHS

(Vir: Gabrič, A., Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 151. DZS. Ljubljana)

Slika 7: Okupatorski režimi na slovenskem ozemlju

(Vir: Mali zgodovinski atlas za osnovno šolo, str. 76. Modrijan. Ljubljana, 2007)

